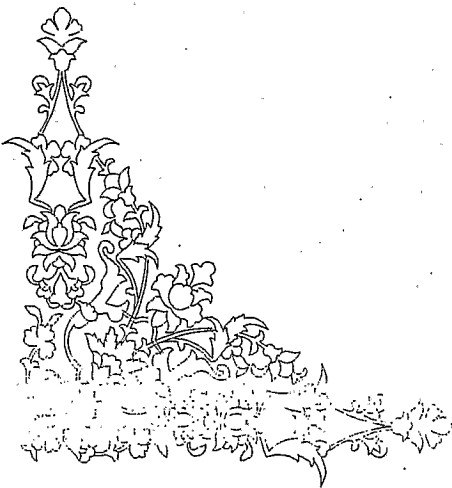
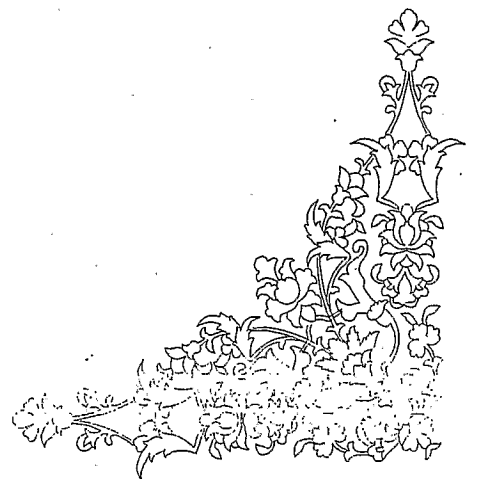

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۱۷۹۷

دانشگاه زابل
تحصیلات تکمیلی
گروه اقتصاد کشاورزی

پایان نامه جهت اخذ :

درجه کارشناسی ارشد (Ms.C.) اقتصاد کشاورزی

عنوان :

اثر سیاست های اقتصادی روی صادرات کشاورزی و صنعتی

اساتید راهنما:

دکتر مسعود همایونی فر

دکتر علیرضا کریاسی

استاد مشاور:

دکتر احمد علی کیخا

پژوهش و نگارش :

فاطمه علیجانی

شهریور ۱۳۸۵

۱۳۸۸ / ۲ / ۱۵

گروه اقتصاد کشاورزی
دانشگاه زابل

۱۱۱۶۹۳

بسمه تعالی

وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری

دانشگاه زابل

مدیریت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی

تاریخ

شماره

پیوست

صفحه الف

این پایان نامه با عنوان بررسی اثر سیاست های اقتصادی بر صادرات محصولات کشاورزی و صنعتی قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی گرایش اقتصاد کشاورزی توسط دانشجو فاطمه علیجانی تحت اساتید راهنما پایان نامه آقای دکتر مسعود همایونی فر و علیرضا کرباسی تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه زابل مجاز می باشد.

امضاء دانشجو

توسط هیئت داوران ، بررسی و نمره

این پایان نامه ۶ واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ

و درجه به آن تعلق گرفت .

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

۱ - استاد راهنما :

۲ - استاد راهنما :

۳ - استاد مشاور :

۴ - داور ۱ :

تحصیلات تکمیلی : دکتر علیرضا کرباسی

نمبر: ۲۲۲۶۷۶۵

تلفن: ۲۲۲۳۷۰۷ « ۰۵۴۲ »

زابل : ص. پ ۵۳۸ - ۹۸۶۱۵

Post_grad@zabol.ac.ir

Research_go@zabol.ac.ir

بسمه تعالی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه زابل

مدیریت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی

تاریخ

شماره

پیوست

فرم شماره ۴ ب

صورت جلسه امتحان نهایی شامل دفاع از پایان نامه

مدیریت محترم تحصیلات تکمیلی دانشگاه زابل

جناب آقای دکتر علیرضا کرباسی

با سلام

بدینوسیله با اطلاع می رساند جلسه امتحان نهایی شامل دفاع از پایان نامه برادر/خواهر فاطمه علیجانی دانشجوی کارشناسی ارشد (به شماره دانشجویی ۸۳۱۷۶۰۶) رشته اقتصاد کشاورزی تحت عنوان بررسی اثر سیاست های اقتصادی بر صادرات محصولات کشاورزی و صنعتی در تاریخ ساعت تشکیل و بر اساس محتوی و بررسی پایان نامه با نمره و بادرجه عالی* نمره (۱۷-۲۰) خوب نمره (۹۹ و ۱۶-۱۴) متوسط (۹۹ و ۱۳-۱۲) غیر قابل (کمتر از ۱۲) الف) مورد تصویب هیأت داوران قرار گرفت. خواهشمند است اقدامات لازم صورت پذیرد. ب) به دلایل زیر مورد تصویب قرار نگرفت. ج) با تصمیمات زیر مورد تأیید داور داخلی قرار گرفت نمره فوق به ایشان داده می شود.

محل امضاء هیأت داوران

شماره حساب

آدرس و شماره تلفن

نام و نام خانوادگی

نام و امضاء نماینده تحصیلات تکمیلی

نام و نام خانوادگی استاد راهنمای پایان نامه

نمابر: ۲۲۲۶۷۶۵

تلفن: ۲۲۲۳۷۰۷ "۰۵۴۲"

زابل: ص. پ ۹۸۶۱۵-۵۳۸

Post_grad@zabol.ac.ir

Research_go@zabol.ac.ir

تقدیم به پیشگاه مقدس امام عصر

و

دوشمع همیشه روشن زندگی ام، پدر و مادرم

و

ستارگان زندگی ام همسرم، خواهرم و برادرانم

تقدیر و تشکر

یا لطیف سپاس تو را که خاک کالبدم را با شوق و یارای فراگیری علم، گل کردی.
یا متین شکر تو را که مرا عرصه آن دادی که در این وادی سرگردانی به هاله نورانی
والدینم مبتلا و در این راه با دو شعله بیدار قدم بردارم.

پدرم، سپاس تو را که پیوسته چشمان بدرقه گرت به من گفتند: که فردا روز
دیگریست.

مادرم، سپاس تو را در سایه سارت، خستگی هایم را با وجود پر مهرت صبر آموختی.
یا واسع، شکر تو را که در طی دوران تحصیل، در محضر پر از لطف و عنایت اساتید
بزرگوار و محققانی عالیقدر و گرانمایه به فیضم رساندی.

در این راستا از جناب آقایان دکتر مسعود همایونی فر، دکتر علیرضا کرباسی، دکتر
احمد علی کیخا و دکتر محمود صبوحی که این حقیر را در روند این پایان نامه یاری
رسانند بی نهایت سپاسگزارم و از چشمه رحمان جهان، برایشان صمیمانه طلب
سعادت و سلامت روز افزون می کنم.

یا مونس، شکر تو را که مرا هم نفسانی فریاد رس بخشید تا در این طی طریق کردنها
پیوسته همدم و همراهم باشند.

از کلیه دوستان و همراهان مهربانی که مرا در این مدت یاری کردند و مرا با همه بدیها
تحمل کردند خصوصا سرکار خانمها مهندس حسینی، حسین خانی، مرادیان، خواجه
پور، شمس الدینی و پرهام فر و تمامی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه زابل
صمیمانه تشکر و قدر دانی می کنم.

شب رفت و حدیث ما به پایان نرسید

شب را چه کنم؟ حدیث ما بود دراز....

بررسی اثر سیاستهای اقتصادی بر روی صادرات کشاورزی و صنعتی

چکیده

سیاست گسترش تجارت بین الملل و توسعه صادرات از دیر باز مورد توجه اقتصاددانان و سیاستگذاران در اکثر کشورهای جهان بوده است و یکی از ارکان مهم برنامه ریزی را به خود اختصاص داده است. بخش کشاورزی و صنعت از بخشهای مهم اقتصاد هر کشور بشمار می آید که نقش عمده ای در تامین غذای مورد نیاز جمعیت کشور و نهادهایی صنعتی دارند.

کاهش روز افزون در منابع نفتی و آسیب پذیری اقتصاد تک محصولی، لزوم بازنگری عمیقی را در سیاستهای اقتصاد کشور را ایجاب می کند که یکی از مهمترین تصمیمات در این زمینه رو آوردن به صادرات غیر نفتی است.

هدف این تحقیق بررسی اثر همزمان سیاست های اقتصادی روی صادرات محصولات کشاورزی و صنعتی را طی سالهای ۱۳۵۰ تا ۱۳۸۲ می باشد در این مطالعه از روش خود رگرسیونی در قالب مدل تصحیح خطا استفاده شده است.

نتایج حاصله نشان می دهد که سیاست پولی در کوتاه مدت اثر مثبت بر روی صادرات صنعتی و کشاورزی دارد، در سیاستهای مالی که از ابزار، تغییرات نرخ بهره و هزینه های دولت استفاده شد به ترتیب اثر منفی و مثبت در میان مدت بر روی صادرات صنعت و کشاورزی دارند و سیاست تجاری در بلندمدت اثر منفی بر روی صادرات صنعت و کشاورزی دارد.

در پایان با استناد به یافته های تحقیق پیشنهاداتی ارائه شده است.

کلمات کلیدی: سیاستهای اقتصادی، صادرات کشاورزی، صادرات صنعت، مدل

تصحیح خطا

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱-۱ مقدمه ۲
- ۱-۲ ضرورت انجام تحقیق ۴
- ۱-۳ اهداف مطالعه ۷
- ۱-۴ فرضیات تحقیق ۷
- ۱-۵ معرفی متغیرها ۸

فصل دوم: بررسی منابع

- ۲-۱ سابقه و مبانی نظری تحقیق ۱۰
- ۲-۲ مطالعات خارجی ۱۲
- ۲-۳ مطالعات داخلی ۱۸

فصل سوم: بررسی وضعیت سیاستهای اقتصادی و صادرات

- ۳-۱ سیاست اقتصادی ۲۲
- ۳-۲ اهداف سیاست اقتصادی ۲۲
- ۳-۳ ابزار سیاست گذاریها ۲۴
- ۳-۳-۱ انتخاب ابزار مناسب ۲۴
- ۳-۴ سیاست پولی ۲۵

- ۲۵..... ۱-۴-۳ ابزار سیاست پولی
- ۲۶..... ۳-۵ سیاست مالی
- ۲۷..... ۱-۵-۳ اثر سیاست مالی بر صادرات از دیدگاه تئوریک
- ۲۸..... ۲-۵-۳ سیاست مالی در سیستم نرخ ارز ثابت
- ۲۹..... ۳-۵-۳ سیاست مالی در سیستم نرخ ارز شناور
- ۲۹..... ۳-۶ سیاست تجاری
- ۳۲..... ۱-۶-۳ تاثیر سیاست تجاری بر صادرات
- ۳۳..... ۳-۷ بررسی صادرات غیر نفتی ایران
- ۳۸..... ۳-۸ جایگاه نسبی صادرات ایران در سطح بین المللی
- ۴۲..... ۳-۹ استراتژی جایگزین واردات
- ۴۳..... ۳-۱۰ استراتژی توسعه صادرات
- فصل چهارم: متدولوژی
- ۴۶..... ۴-۱ روش تحقیق اقتصادسنجی
- ۴۶..... ۴-۲ آمار مورد استفاده
- ۴۷..... ۴-۳ آنگوی خود توضیح برداری
- ۵۰..... ۱-۳-۴ تابع عکس العمل تحریک
- ۵۲..... ۲-۳-۴ تجزیه واریانس

- ۴-۳-۳ مزایای و معایب الگوی خود توضیح برداری..... ۵۲
- ۴-۴ مدل تصحیح خطا..... ۵۴
- ۴-۵ ایستایی متغیرها ۵۵
- ۴-۵-۱ آزمون دیکی فولر..... ۵۷
- ۴-۵-۲ آزمون دیکی فولر تعمیم یافته..... ۵۹
- ۴-۵-۳ آزمون فیلیپس-پرن ۶۰
- ۵-۶ هم انباشتگی..... ۶۱
- ۴-۶-۱ تعریف هم انباشتگی..... ۶۲
- ۴-۶-۲ آزمون انگل گرنجر و انگل گرنجر تعمیم یافته..... ۶۳
- ۴-۶-۳ آزمون یوهانسون..... ۶۵
- ۴-۷ تعیین طول وقفه بهینه..... ۶۹
- ۴-۷-۱ نسبت درستنمایی..... ۷۰
- ۴-۷-۲ معیار آکائیک..... ۷۱
- ۴-۷-۳ معیار شوارتز..... ۷۱

فصل پنجم: نتایج و پیشنهادات

- ۵-۱ مقدمه..... ۷۴

- ۷۵.....۵-۲ بررسی روند متغیرها
- ۷۸.....۵-۳ نتایج مربوط به ایستایی متغیرها
- ۷۹.....۵-۴ تخمین مدل
- ۸۰.....۵-۵ تعیین طول وقفه بهینه
- ۸۰.....۵-۶ برآورد تعداد بردارهای همگرا
- ۸۴.....۵-۷ برآورد ضرائب الگو در بلند مدت
- ۸۵.....۵-۸ بررسی رابطه علیت متغیرهای الگو
- ۸۹.....۵-۹ تخمین مدل تصحیح خطا
- ۹۲.....۵-۱۰ تحلیل الگو با استفاده از توابع عکس العمل آنی
- ۱۰۲.....۵-۱۱ نتیجه گیری و بحث
- ۱۱۴.....۵-۱۲ پیشنهادات
- ۱۱۷.....منابع
- ۱۲۶.....ضمایم

فهرست جداول

- جدول ۱-۳ صادرات غیر نفتی، کشاورزی و صنعتی ایران (میلیون دلار)..... ۳۶
- جدول ۲-۳ جایگاه نسبی صادرات ایران نسبت به جهان (میلیون دلار)..... ۳۹
- جدول ۱-۵ نتایج آزمون دیکی فولر تعمیم یافته برای ایستایی متغیرهای الگو..... ۷۹
- جدول ۲-۵ نتایج حاصل آزمون اثر یوهانسون برای متغیرهای معادله اول..... ۸۱
- جدول ۳-۵ نتایج حاصل آزمون حداکثر یوهانسون برای متغیرهای معادله اول ۸۲
- جدول ۴-۵ نتایج حاصل آزمون اثر یوهانسون برای متغیرهای معادله دوم..... ۸۳
- جدول ۵-۵ نتایج حاصل آزمون حداکثر مقدار یوهانسون برای متغیرهای معادله دوم..... ۸۳
- جدول ۶-۵ نتایج حاصل از آزمون انگل گرنجر برای متغیرهای معادله اول..... ۸۶
- جدول ۷-۵ نتایج حاصل از آزمون انگل گرنجر برای متغیرهای معادله دوم..... ۸۸
- جدول ۸-۵ نتایج تخمین مدل تصحیح خطای برداری..... ۹۱

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۳ صادرات غیر نفتی ، صنعت و کشاورزی ۳۷
- نمودار ۲-۳ ارزش صادرات ایران ۴۰
- نمودار ۳-۳ ارزش صادرات جهان ۴۰
- نمودار ۱-۵ روند تغییرات صادرات صنعت و کشاورزی و نرخ ارز ۷۶
- نمودار ۲-۵ روند تغییرات نرخ بهره ، حجم پول و هزینه دولت ۷۷
- نمودار ۳-۵ شوک لگاریتم نرخ ارز بر صادرات صنعت ۹۶
- نمودار ۴-۵ شوک لگاریتم نرخ ارز بر صادرات کشاورزی ۹۶
- نمودار ۵-۵ شوک لگاریتم حجم پول بر صادرات صنعت ۹۸
- نمودار ۶-۵ شوک لگاریتم حجم پول بر صادرات کشاورزی ۹۸
- نمودار ۷-۵ شوک نرخ بهره روی صادرات صنعت ۱۰۰
- نمودار ۸-۵ شوک نرخ بهره روی صادرات کشاورزی ۱۰۰
- نمودار ۹-۵ شوک لگاریتم هزینه های دولت روی صادرات صنعت ۱۰۱
- نمودار ۱۰-۵ شوک لگاریتم هزینه های دولت روی صادرات کشاورزی ۱۰۱

فصل اول : کلیات

۱-۱ مقدمه

در دنیای امروز که ارتباطات گسترش فراوانی یافته و دنیا به دهکده ای تبدیل شده است، مبادلات کالا، اطلاعات و فن آوری بیش از پیش گسترش یافته و پیشرفت کرده است. تولید کنندگان و صادر کنندگان کالا نسبت به گذشته فرصت بهتری یافته اند تا در بازارهای بین المللی به رقابت بپردازند و از این طریق دامنه فعالیت خود را توسعه دهند. سنتی ترین راه ورود به این بازارها یعنی صادرات کالاها باعث پیشرفت بیشتر و گسترده تر، درآمد بیشتر و آگاه شدن مستمر از آخرین تحولات تکنولوژی و دانش نسبت به گذشته شده است (زواره ۱۳۸۲).

از طرفی بالا بردن توان صادراتی موجب افزایش تولید داخلی و افزایش سطح اشتغال در زمینه های مختلف (کشاورزی، صنعت و معدن و...) بهبود کیفیت تولیدات و ایجاد زمینه های رقابت، با توجه به امکان عرضه بیشتر و بهتر محصولات تولیدی و تعادل تراز پرداختها در کشور می گردد (اخوی ۱۳۷۹).

ایران با توجه به وضعیت جغرافیایی و اقلیمی خاص خود، در صادرات نفت و درآمد ارزی جایگاه ویژه ای در بازارهای جهانی دارا است و طرف تجارت بسیاری از کشورها

می باشد و از طریق افزایش صادرات توانسته است نیاز ارزی کالاهای وارداتی را تامین و درآمد ملی را افزایش دهد (تقوی و نعمتی زاده ۱۳۸۱ و موسی نژاد ۱۳۷۴).

بنابراین با توجه به نقش و اهمیتی که صادرات غیر نفتی در رشد و توسعه اقتصادی کشور ایفا می کند و با در نظر گرفتن این که اقتصاد تک محصولی و وابسته بودن به درآمدهای نفتی باعث شده که اقتصاد کشور تحت تاثیر نوسانات قیمت نفت واقع گردد و درآمد ارزی کشور گرفتاری ثباتی شدیدی قرار گیرد که هزینه های ناشی از این بی ثباتی زیاد است لزوم بازنگری در سیاست های صادراتی را خواستار است (تقوی و نعمت زاده ۱۳۸۱ و مریدی ۱۳۸۱).

۲-۱ ضرورت انجام تحقیق

کاهش روز افزون در منابع نفتی و آسیب پذیری اقتصاد تک محصولی، لزوم بازنگری عمیقی را در سیاستهای اقتصاد کشور ایجاد می کند؛ که یکی از مهمترین تصمیمات در این زمینه رو آوردن به صادرات غیر نفتی است؛ و همچنین بدلیل سرعت گرفتن رشد تجارت و ادغام جهانی^۱ در سه دهه اخیر، بر اهمیت آن افزوده شده است. پایان یافتن مذاکرات دور ار گوئه^۲ و تشکیل سازمان تجارت جهانی^۳، نظم نوین جهانی و گسترش شرایط تبدیل عالم به دهکده جهانی، از جمله مسائلی هستند که ضرورت توجه هر چه بیشتر به تجارت خارجی را به یک اصل بدیهی مبدل می نماید (مهرابی بشر آبادی ۱۳۷۹).

بخش عمده درآمد حاصل از صادرات غیر نفتی از بخش کشاورزی تامین می شود و

همچنین این بخش بدلیل اشتغالزایی بالا،

^۱ -Globalization

^۲ Uruguay Round Negution

^۳ Word Trade OrganiZation

از طرف دیگر، بدلیل تنوع پوشش گیاهی، امکان تولید انواع فرآورده های باغی، زراعی و گل و گیاهان دارویی و نظیر آن، منبع عظیمی از صادرات غیر نفتی را می توان فراهم آورد (اشراقی ۱۳۸۳).

رسیدن به این امر زمانی میسر خواهد بود که شرایط نو ظهور نظام ملی اقتصاد جهانی و الزامات رقابت فشرده بین المللی در زمینه کیفیت و قیمت کالاهای صادراتی را بکار بسته و با محصولات استاندارد شده و قابل رقابت در صحنه بازارهای جهانی ظاهر شدیم (امامی خویی ۱۳۷۶).

همچنین با توجه به اینکه برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی کشور بر مبنای صادرات غیر نفتی استوار گردیده است و نیز با توجه به بحث های موجود در ارتباط با حذف اقلام انرژی و منابع طبیعی از لیست صادرات کشورها، و بلاخره لزوم شکوفایی اقتصاد کشور در بخش صادرات غیر نفتی و عدم وابستگی کشور به اقتصاد تک محصولی و رسیدن به خود کفایی از ضروریات رشد اقتصادی هر مملکتی می باشد. از طرفی با توجه به اینکه در آینده نزدیک مزیت رقابتی کشور در زمینه صنعت نفت از

دست خواهد رفت و میزان تولید نفت کفاف مصرف داخلی را نیز نخواهد داشت (تقوی ۱۳۶۶ و اشراقی ۱۳۸۳).

در این تحقیق بدلیل اهمیت محصولات کشاورزی و صنعتی در صادرات غیر نفتی و درآمدهای حاصل از صادرات این محصولات و نظر به اهمیت تولید و صادرات محصولات کشاورزی ایران در اشتغالزائی، درآمد زائی و ارز آوری به بررسی اثر همزمان سیاستهای اقتصادی که شامل سیاستهای پولی، مالی و تجاری بر صادرات محصولات کشاورزی و صنعتی پرداخته شد.

با عنایت به مطالب مذکور و با توجه به نقش صادرات در حل مشکلات ارزی پرداختن به صادرات غیر نفتی خصوصا از طریق سیاستهای اقتصادی پولی، مالی و تجاری بطور همزمان در کشور مورد بحث و بررسی قرار نگرفته است، که این امر ضرورت و تمایز این تحقیق را بیان می کند.

۳-۱ اهداف تحقیق

۱- بررسی سیاستهای اقتصادی (پولی ، مالی و ارزی) در زمینه صادرات محصولات

کشاورزی و صنعتی

۲- تعیین اثر همزمان سیاستهای پولی ، مالی و ارزی بر صادرات محصولات

کشاورزی و صنعتی طی سی و سه سال گذشته

۳- بررسی اثر شوکهای پولی ، مالی و ارزی بر صادرات محصولات کشاورزی

۴-۱ فرضیات تحقیق

۱- تغییرات نرخ ارز اثر منفی بر صادرات محصولات کشاورزی و صنعتی دارد.

۲- تغییرات حجم پول و هزینه دولت در کوتاه مدت اثر مثبت بر صادرات

محصولات کشاورزی و صنعتی دارد.

۳- نرخ ارز و نرخ بهره در بلند مدت اثر منفی بر صادرات کشاورزی و صنعتی دارند.

۴- اثر سیاستهای ارزی بر صادرات صنعتی بیشتر از سیاستهای پولی و مالی بر صادرات

این بخش است.